

**ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ
ЕҢБЕК ЖӘНЕ ХАЛЫҚТЫ ӘЛЕУМЕТТІК ҚОРҒАУ
МИНИСТРЛІГІ**

**МОНИТОРИНГ ТОПТАРЫ ҮШІН
ӘЛЕУМЕТТІК-ТРАНСПОРТТЫҚ ИНФРАҚҰРЫЛЫМ
ОБЪЕКТІЛЕРІН ТҮГЕНДЕУ БАРЫСЫНДА
ҚОЛДАНУҒА АРНАЛҒАН**

**ӘДІСТЕМЕЛІК ҰСЫНЫМДАР
ҚР ЕЖ 3.06-101-2012***

2021 ЖЫЛ

МАЗМҰНЫ

КІРІСПЕ	3
ҚОЛЖЕТІМДІ ОРТА ДЕГЕН НЕ?	3
ХАЛЫҚТЫҢ ҚАУҚАРЫ АЗ ТОПТАРЫ	3
ӘРТҮРЛІ НЫСАНДАҒЫ МҮГЕДЕКТЕР ҮШІН ҚОРШАҒАН ОРТА КЕДЕРГІЛЕРІНІҢ ҚЫСҚАША СИПАТТАМАСЫ	4
МҮГЕДЕКТЕРГЕ ЖӘНЕ БАСҚА ДА ХҚАТ БЕЙІМДЕУГЕ ЖАТАТЫН ҒИМАРАТТАР МЕН ҚҰРЫЛЫСТАРДЫҢ НЕГІЗГІ ҚҰРЫЛЫМДЫҚ-ФУНКЦИОНАЛДЫҚ АЙМАҚТАРЫ МЕН ЭЛЕМЕНТТЕРІ	6
МҮГЕДЕКТЕР ҮШІН ҚОЛЖЕТІМДІ ҒИМАРАТҚА КІРУ ЭЛЕМЕНТТЕРІ	8
ПАНДУС ДЕГЕН НЕ ЖӘНЕ ОЛ ҚАНДАЙ БОЛУЫ КЕРЕК?	10
ПАНДУС ТҮТҚАЛАРЫ	12
СЫРТҚЫ БАСПАЛДАҚ	15
ЭЛЕКТР КӨТЕРГІШТЕР	16
МҮГЕДЕКТЕРГЕ ҚОЛЖЕТІМДІ ЛИФТ	17
ҚҰЛАМАЛАР ЖӘНЕ ТӨМЕНГІ ЖИЕКТІ ТАСТАР	21
ИНТЕРЬЕР И ТЕХНОЛОГИЯЛЫҚ ЖАБДЫҚТАР	24
ЕСІКТЕР	25
ТАМБУР ӨЛШЕМДЕРІ	27
ТАБАЛДЫРЫҚТЫҢ БИІКТІГІ	29
САНТЕХНИКАЛЫҚ ЖАБДЫҚ	30
АВТОТҰРАҚ ЖӘНЕ ТҰРАҚ	34
ЗАҒИПТАР МЕН НАШАР КӨРЕТІНДЕР ҮШІН ОБЪЕКТІЛЕРДІҢ ҚОЛЖЕТІМДІЛІГІ	36
ЕСТУ БОЙЫНША МҮГЕДЕКТЕР ҮШІН ОБЪЕКТІЛЕРДІҢ ҚОЛЖЕТІМДІЛІГІ	39
ҚОРЫТЫНДЫ	40

КІРІСПЕ

Бұл әдістемелік ұсынымдар мониторингтік топ мүшелерінің әлеуметтік-көліктік инфрақұрылым объектілерін түгендеу барысындағы жұмыста қолдануға арналған.

ҚОЛЖЕТІМДІ ОРТА ДЕГЕН НЕ?

«Қол жетімді» немесе «кедергісіз» орта термині көптеген заңнамалық актілерде кездеседі.

Кедергісіз орта (дизайн). Бұл термин физикалық, сенсорлық немесе интеллектуалдық бұзылыстары бар адамдар еркін кіре алатын, ене алатын және қолдана алатын қоршаған орта элементтеріне қолданылады. Бастапқыда бұл ұғым мүгедектер арбасын қолданатын адамдар қолдана алатын ғимараттар мен компоненттерді сипаттау үшін қолданылған. Алайда, кейіннен анықтамаға мүгедектіктің басқа түрлері бар адамдарға сәйкес келетін стандарттар енгізілді. Кең мағынада, кедергісіз немесе қол жетімді дизайн – бұл көптеген адамдар үшін ең жеңіл және қауіпсіз жағдай жасайтын және олардың тәуелсіз өмір салтына ықпал ететін дизайн.

ХАЛЫҚТЫҢ ҚАУҚАРЫ АЗ ТОПТАРЫ (ХҚАТ)

1 кесте

ХҚАТ категориялары	
Мүгедектер	<ul style="list-style-type: none">• арбадағы мүгедектер «К»• тірек-қимыл аппараты бұзылған мүгедектер «О»• көзі көрмейтін мүгедектер (зағиптар және нашар көретінтер) «С»• есту бойынша мүгедектер (саңыраулар және нашар еститіндер) «Г»
Өз бетімен қозғалу кезінде қиындық көретін адамдар	<ul style="list-style-type: none">• уақытша денсаулығы бұзылған адамдар• жүкті әйелдер береманные женщины• егде жастағы адамдар• балалар арбалары бар адамдар

ӘРТҮРЛІ НЫСАНДАҒЫ МҮГЕДЕКТЕР ҮШІН ҚОРШАҒАН ОРТА КЕДЕРГІЛЕРІНІҢ ҚЫСҚАША СИПАТТАМАСЫ

Тірек-қимыл аппараты бұзылған мүгедектер үшін әртүрлі дәрежедегі кедергілер болуы мүмкін:

1. *Кресло-арбамен қозғалатын адамдар үшін*, - табалдырықтар, сатылар, тегіс емес, тайғақ жабын, дұрыс орнатылмаған пандустар, тұтқалардың болмауы, ақпараттың жоғары орналасуы, жоғары сөрелер, кресло-арбада бұрылу үшін орынның болмауы, тар есік ойықтары, дәліздер, кедергілерді (қажет болған жағдайда) еңсеру кезінде бөгде көмектің болмауы және басқа да физикалық және ақпараттық кедергілер;

2. *Таяқтардың, балдақтардың көмегімен өздігінен қозғалатын адамдар үшін*, тірек-табалдырықтар, сатылар, тегіс емес, тайғақ жабын, дұрыс орнатылмаған пандустар, тұтқалардың болмауы, қозғалыс жолында демалу орындарының болмауы және басқа да физикалық кедергілер;

3. *Қолмен жұмыс істемейтін адамдар үшін* – әрекеттерді қолмен орындау кезіндегі кедергілер (есіктерді ашу, киім мен аяқ киімді шешіп алу және т. б., кранды, кілттерді пайдалану және т. б.), әрекеттерді қолмен жүзеге асыру үшін әлеуметтік инфрақұрылым объектісінде көмектің болмауы;

Көру қабілеті бұзылған мүгедектер үшін әртүрлі дәрежедегі кедергілері бар тактильді нұсқағыштардың, оның ішінде қозғалыс бағытының, ақпараттық нұсқағыштардың болмауы, қозғалыс жолында кедергілердің (тіреулер, колонналар, бұрыштар, қарама-қарсы белгілеусіз шыны есіктер және т.б.) болуы; тегіс емес, тайғақ жабын, ақпарат алу және бағдарлау үшін әлеуметтік инфрақұрылым объектісінде көмектің болмауы және т. б. болуы мүмкін.

Есту қабілеті бұзылған мүгедектер үшін көру ақпаратының болмауы, оның ішінде әлеуметтік инфрақұрылым объектісіндегі төтенше жағдайлар кезінде, қазіргі заманғы техникалық оңалту құралдарын (есту аппараттарын) ақпарат жүйелеріне (мысалы, индукциялық ілмектер арқылы) қосу мүмкіндігінің болмауы, турникеттер арқылы өту кезіндегі электромагниттік кедергілер, кохлеарлық импланттары бар адамдарға арналған бақылау құралдары, ымдау тілі аудармашысының болмауы әртүрлі дәрежедегі айқын көріністегі кедергілер болуы мүмкін, ақпарат

алу және бағдарлау үшін әлеуметтік инфрақұрылым объектісінде көмектің болмауы және т. б.

Ақыл-ой дамуы бұзылған мүгедектер үшін әртүрлі дәрежедегі кедергілер әлеуметтік инфрақұрылым объектісінде ақпаратты игеру үшін түсінікті болмауы, ақпарат алу және бағдарлау үшін әлеуметтік инфрақұрылым объектісінде көмектің болмауы және т. б. болуы мүмкін.

Мүгедектердің құқықтары туралы конвенцияда өмір сүрудің қолжетімді ортасын құруға екі қағидатты тәсіл айқындалған.

2 кесте

Әмбебап дизайн	Ақылға қонымды бейімделу
Заттардың, жиһаздардың, бағдарламалар мен қызметтердің дизайны оларды барлық адамдар үшін қолдануға барынша қолайлы етуге арналған. Жаңа құрылыс объектілері (қайта жаңарту, күрделі жөндеу) үшін, жаңа тауарлар мен қызметтер өндіру үшін.	Белгілі бір жағдайда қажет болған кезде, пропорционалды емес және негізсіз ауыртпалыққа айналмайтын қажетті және қолайлы модификациялар мен түзетулер енгізу. Бұрын қолданысқа енгізілген объектілер мен қызметтер үшін тиісті нормативтерді бекіту.

Кедергілер әртүрлі формада болуы мүмкін:

а) физикалық - сыртқы ортадағы, ең алдымен, әлеуметтік инфрақұрылым объектілеріндегі кедергілер;

б) ақпараттық - ақпараттың нысаны мен мазмұнының әсерінен туындайтын кедергілер.

Қолжетімділікті құру мүгедектің тап болуы мүмкін кедергілерді жою болып табылады.

Жоғарыда атап өтілгендей, Мүгедектердің құқықтары туралы конвенцияның 2-бабында қолжетімді тіршілік ету ортасын құрудың екі негізгі қағидаты – «*әмбебап дизайн*» және «*ақылға қонымды бейімдеу*» қағидаттары айқындалған.

«**Әмбебап дизайн**» талаптарын жаңа құрылыс (қайта жаңарту, күрделі жөндеу) объектілеріне, сондай-ақ жаңа тауарлар мен қызметтер өндірісіне қатысты ғана толық көлемде орындауға болатындығын ескеру қажет. Бұл ретте, «*әмбебап дизайн*» мамандандырылған техникалық құралдарды, персоналдың көмегін және т. б. қоса алғанда, қажет болған жерде мүгедектердің нақты топтары үшін ассистивті құрылғыларды пайдалануды жоққа шығармайды.

«Ақылға қонымды бейімделу» қағидатын іске асыру қажеттілік пен мүмкіндікті өлшеу тұрғысынан бір жағынан мүгедектің қажеттіліктерін, екінші жағынан оларды қанағаттандырудың қолда бар ұйымдастырушылық, техникалық және қаржылық мүмкіндіктерін міндетті түрде ескере отырып, қоршаған ортаны мүгедектің қажеттіліктеріне бейімдеуді білдіреді. Дәл осы тәсіл бұрын тиісті стандарттармен бекітілген қолданыстағы объектілер мен қызметтерге қол жетімділікті қамтамасыз ету мәселелерін шешуде ең қолайлы.

МҮГЕДЕКТЕРГЕ ЖӘНЕ БАСҚА ДА ХҚАТ БЕЙІМДЕУГЕ ЖАТАТЫН ҒИМАРАТТАР МЕН ҚҰРЫЛЫСТАРДЫҢ НЕГІЗГІ ҚҰРЫЛЫМДЫҚ-ФУНКЦИОНАЛДЫҚ АЙМАҚТАРЫ МЕН ЭЛЕМЕНТТЕРІ

Әлеуметтік-транспорттық инфрақұрылымның негізгі құрылымдық-функционалдық аймақтары (олардың түрлері)	Аймақтың функционалдық-жоспарлау элементтері (және олардың ерекшеліктері)	
Ғимаратқа (учаскеге) іргелес аумақ	Аумаққа кіру (кірістер)	
	Аумақтағы қозғалыс жолы (жолдары)	
	Баспалдақ (сыртқы)	
	Пандус (сыртқы)	
Ғимаратқа кіру (кірістер)	Автотұрақ және тұрақ	
	Баспалдақ (сыртқы)	
	Пандус (сыртқы)	
	Кіру алаңы (есік алдында)	
	Есік (кіреберіс)	
Ғимарат ішіндегі қозғалыс жолы (жолдары) (оның ішінде эвакуациялау жолдары)	Тамбур	
	Дәліз (вестибюль, күту аймағы, галерея, балкон)	
	Баспалдақ (ғимарат ішінде)	
	Пандус (ғимарат ішінде)	
	Жолаушы лифтiсi (немесе көтергiш)	
Ғимараттың нысаналы мақсат	Есік	
	Эвакуациялау жолдары (оның ішінде қауіпсіздік аймақтары)	I нұсқа- кабинеттік қызмет азаматтарға көрсету түрі

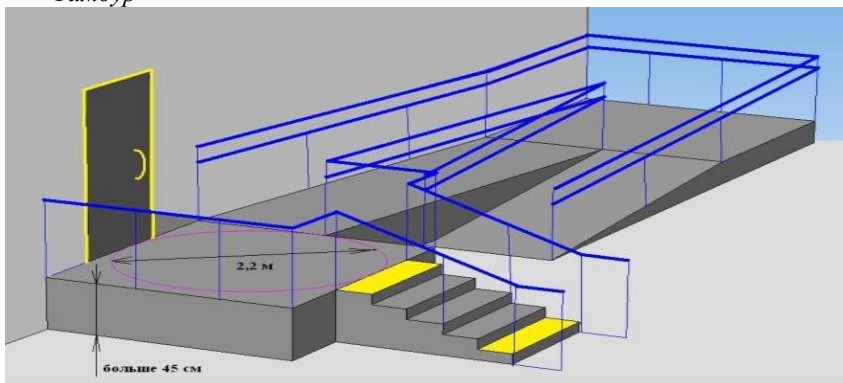
аймағы (объектіге нысаналы бару)	қызмет көрсету аймағы (оның ішінде мүгедектер және басқа да ХҚАТ)	залды қызмет көрсету нысаны
		сөрелік қызмет көрсету нысаны
		бағыт бойынша орын ауыстырумен қызмет көрсету нысаны
		жеке қызмет көрсету кабинасы
II нұсқа - еңбек колдану орындары		
III нұсқа - тұрғын үй-жайлар		
Санитарлық-гигиеналық үй-жайлар	Дәретхана бөлмесі	
	Душ / ванна бөлмесі	
	Тұрмыстық бөлме (киім бөлмесі)	
Объектідегі ақпарат жүйесі	Көрнекі құралдар	
	Акустикалық құралдар	
	Тактильді құралдар	

МҮГЕДЕКТЕР ҮШІН ҚОЛЖЕТИМДІ ҒИМАРАТҚА КІРУ ЭЛЕМЕНТТЕРІ

Ғимаратта кем дегенде бір кіреберіс мүгедектерге арналған болуы керек. Бұл орталық (негізгі кіреберіс) немесе мүгедектер арбасына арналған арнайы бейімделген кіреберіс болуы мүмкін.

Кіріс тобының негізгі элементтері:

- Кіру алаңы (есік алдында)
- Баспалдақ (сыртқы)
- Пандус (сыртқы) немесе көтергіш
- Есік (кіреберіс)
- Тамбур

4.3.2.1 1 бастап 3 дейін шығаберісі бар қоғамдық ғимараттардағы кемінде бір шығаберісті жердің үстіңгі беті арқылы халықтың қимылы шектеулі топтары үшін қолжетімді және осы ғимаратпен біріктірілген әрбір жерасты немесе жерүсті деңгейінде халықтың қимылы шектеулі топтары үшін қолжетімді етіп жабдықтау қажет. 3 бастап 5 дейін шығаберіс саны бар ғимараттарда кем дегенде екі шығаберісті халықтың қимылы шектеулі топтары үшін қолжетімді етіп жабдықтау қажет. Кемінде 50 % шығаберіс 5-тен артық шығаберіс бар ғимаратта халықтың қимылы шектеулі топтары үшін қолжетімді болуы тиіс.

4.3.2.2 Пандус бар кіреберіс алаңның көлемі кемінде 2,2 м × 2,2 м болуы тиіс.

Кіреберіс алаң мен тамбур жабынының бетінде 1 % - 2 % шегінде көлденең еңіс болуы тиіс.

4.3.2.11 Кіреберістегі және ғимараттағы ашық есіктерді, сондай-ақ қоршауларды соққыға төзімді материалдардан орындау керек. Есіктердегі түссіз төсемдерді жаяу жүргіншілер жолының бетінен 1,5 м жоғары және 1,2 м төмен емес және биіктігі 0,1 м және ені кемінде 0,2 м деңгейде түсі ашық, бірден көзге түсетіндей қарастыру керек.

4.3.2.12 Аспалы немесе айналмалы есіктерді дәйекті орналастырған кезде, олардың арасында ені кемінде 1,4 м бос кеңістік пен есік арасындағы кеңістікте ішке қарай ашылатын есік енін қамтамасыз ету қажет.

4.3.2.13 «Өзіңнен» бағытына ашқан кезде есік алдындағы кресло-арбаны оңтайландыру үшін кеңістің тереңдігі кемінде 1,2 м, ал «өзіңе» бағытына ашқан кезде – ені кемінде 1,5 м кезде кемінде 1,5 м болуы тиіс.

ЖЕР ДЕҢГЕЙІНДЕГІ КІРУ АЛАҢЫ - ӘМБЕБАП ДИЗАЙН

Жер деңгейінен кіру (биіктігі 4 см-ден аспайды) - бұл бәріне ыңғайлы. Шетін пандуспен тегістеу керек!

12 см-ден аз төмен сатыларға және жалғыз сатыларға тыйым салынады (жобалау кезінде).

Биіктігі 4 см-ге дейін және нормативті өлиемдері бар платформаны толығымен қол жетімді деп санауға болады.

ПАНДУС ДЕГЕН НЕ ЖӘНЕ ОЛ ҚАНДАЙ БОЛУЫ КЕРЕК?

Пандус-бұл кресло-арбаларды жылжытуға арналған көлбеу көлбеу жазықтықты алаңша.

Ең алдымен, пандустарды көлденең деңгейлер 4 см-ден асатын жерлерде: жаяу жүргіншілер жолдарында, ғимараттар мен құрылыстардың кіреберістері мен ішкі бөлмелерінде орнату қажет.

Қазақстанда қандай да бір себептермен барлық мүгедектер 4 см айырмашылықты оңай жеңе алады деп саналады.

Шын мәнінде, олай емес. Халықаралық тәжірибеде деңгей айырмашылығының рұқсат етілген ең жоғары биіктігі 1,3-1,5 см-ден аспайды.

Пандус әрқашан да **ҮШ БӨЛІКТЕН** тұрады:

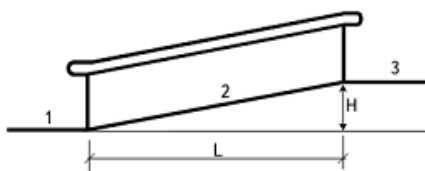
1 – пандус негізіндегі көлденең

алаң;

2 – пандустың көлбеу беті;

3 – жоғарғы деңгейдегі көлденең

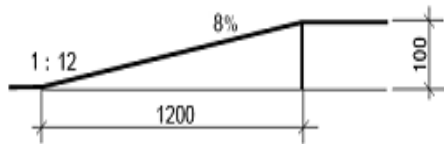
алаң.

Пандустар құрылысының маңызды сәті-оның жабыны қатты кенеп болуы керек. Егер пандус арбадағы мүгедектің бір жақты қозғалысына арналған болса, онда оның ені кемінде 1,2 м болуы тиіс (**4.3.2.22**).

Егер пандус арбадағы мүгедектің екі жақты қозғалысына арналған болса, онда оның ені кемінде 1,8 м болуы тиіс.

Пандустың еңісі пандустың көтерілу биіктігінің пандустың көлбеу бөлігінің көлденең проекциясының ұзындығына қатынасы ретінде анықталады. Ол қатынас ретінде ұсынылуы немесе пайызбен көрсетілуі мүмкін. Егер сіз биіктігі 10 см болатын баспалдақтың

жанында пандус жасауыңыз керек болса, онда сіз одан 120 сантиметр өлшеп, содан кейін бұл айырмашылықты көлбеу бет түрінде ыстық асфальт немесе бетонмен тегістеуіңіз керек. 1:12 көлбеу немесе басқаша айтқанда 8% көлбеу пандус болады.

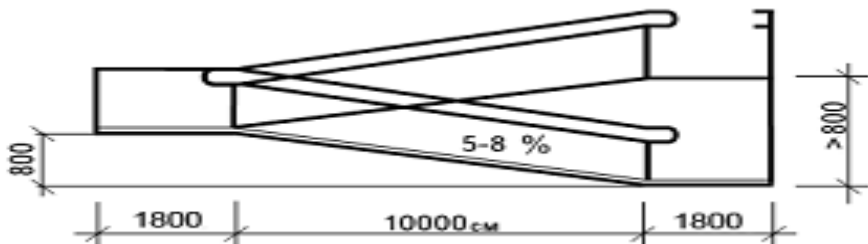
4.3.2.30 Пандустың бойлық еңісі 5%-дан аспауы тиіс (1:20). Ерекше жағдайларда көлеңкелі жерлерде көтерудің (марштың) ең жоғары биіктігі 8% - дан аспайтын еңісте 0,8 м-ден аспауы тиіс (1: 12).

Пандустың көлденең алаңдардың сыртқы (қабырғаларға жанаспайтын) және бүйір жиектерінде арбаның тайып кетуін болдырмау үшін биіктігі кемінде 0,05 м ернеулер көзделуі тиіс.

Қоршайтын ернеу – пандустың маңызды бөлігі болып табылады, оны

ешиқашан ұмытпау керек!

Пандустың әрбір маршының көтерілу биіктігі 0,8 м-ден аспауы тиіс. Осы нормадан асқан жағдайда аралық алаңдар көздеуі тиіс.

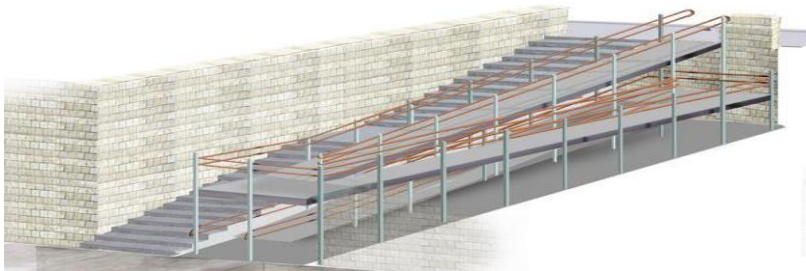

Мұндай пандус аралық демалыс орнынан кейін бағытын өзгертпейі мүмкін немесе оны 90° немесе 180° өзгерте алады.

Егер пандус түзу болса және өз бағытын өзгертпесе, онда аралық алаңның ені пандустың еніне (1200 мм), ал тереңдігі – 1800 мм тең болуы тиіс.

Егер аралық алаңдағы пандус өз бағытын 90° немесе 180° өзгертсе, онда алаңның ені кемінде 1800x1800 мм болуы керек. Мұндай платформа арбаны 180° бұруға жеткілікті болады.

Төмендегі суретте осындай пандустың жақсы мысалы келтірілген.

ПАНДУС ТҮТҚАЛАРЫ

Пандустың екі жағында тұтқалары бар қоршаулар орнатылуы керек. 5% - дан астам көлбеу арбамен жүру үшін белгілі бір қиындықтар тугызады, тұтқаларды екі жағынан орнату адамның қолымен ұстап тұрып, өздігінен көтерілуі үшін қажет.

4.3.2.24 Пандустар маршының бойлық шеті бойынша биіктігі кемінде 0,005 м, ал таяқтың немесе аяқтың сырғанауының алдын алу үшін (базалық талап) биіктігі 0,45 м астам деңгей айырмасы кезінде көлденен үстіңгі бет жиегінің бойына борттар қарастыру керек.

4.3.2.25 Барлық баспалдақтар мен пандустардың екі жағының бойында, сондай-ақ биіктігі 0,45 м артық барлық деңгей айырмасына тұтқалары бар қоршау орнату қажет. Пандустар тұтқаларын, әдеттегідей, 0,7 м - 0,9 м биіктікте, ал баспалдақтардікін – шамамен 0,9 м биіктікте, ал балалар келуі ықтимал жайларда – шамамен 0,5 м биіктікте орнату керек..

Арбамен мүгедектерді көтеру үшін ыңғайлы аймақ құру үшін тұтқалардың бірінен 900 мм қашықтықта пандустың ішіне қосымша тұтқаны бөлуге болады (бұл екі қолмен де ыңғайлы ұстау үшін оңтайлы қашықтық).

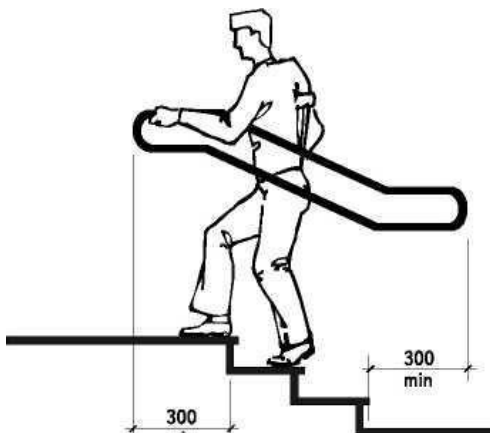
Екі қолмен оңай ұстап алу үшін тұтқалар арасындағы оңтайлы қашықтық-900 мм.

СОНДАЙ-АҚ, ПАНДУСТЫҢ ТҰТҚАЛАРЫН САЛУ КЕЗІНДЕГІ НЕГІЗГІ СӘТТЕР:

4.3.2.33 Тұтқа мен қабырға арасындағы арақашықтық кемінде 4 см, егер қабырғаның беті кедір-бұдырлы болса, онда кемінде 6 см болуы тиіс.

4.3.2.34 Егер тұтқалар қуысқа орнатылса, онда таяныш пен қуыстың жоғарғы деңгейінің арасындағы ең төменгі арақашықтық 0,45 м болуы тиіс.

4.3.2.35 Тірек құрылғыларының тұтқасын, әдеттегідей, диаметрі 0,035 м бастап 0,045 м дейінгі дөңгелек кимадай жасау ұсынылады.

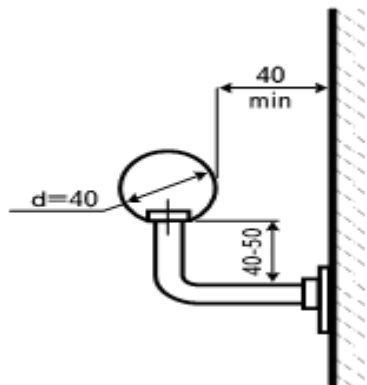

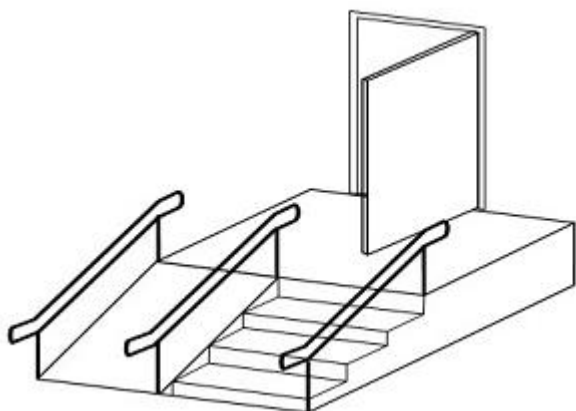
4.3.2.36 Тұтқаларда пандустың екі жағынан да жоғарғы және төменгі деңгейде 0,3 м ұзын көлденең дөңгелектенген шығыңқы жер болуы тиіс.

4.3.2.37 Тұтқалар мен таяныштар кемінде 1,3 кН тік және көлденең күштерге төзуі тиіс.

Бір тұтқалардың ұштары дөңгелектеніп, жұптары бір-біріне жалғануы керек. Тұтқалардың ұсынылатын диаметрі – 40 мм. ХҚАТ үшін ең қиыны жоғары көтерілу кезінде-жоғарғы көлденең платформаға кіру, төмен түсу кезінде – төменгі көлденең платформаға өту болып табылады. Бұл пандустың жоғарғы көлденең платформасына көтерілуді бастамас бұрын, қол әрқашан адам денесінің алдына қойылатындығына байланысты. Ал жоғарыға көтерілгеннен кейін қол корпус деңгейінде болуы керек. Баспалдақпен түсу кезінде адамның әрекеті ұқсас болады.

Егер тұтқалардың ұзындығынан асатын 300 мм көлденең учаскелер болмаса, онда адамды жоғарғы платформаға көтергеннен кейін оның қолымен алда алатын жері болмайды. Бұл жағдайда кейбір мүгедектерге сырттан көмек қажет болады.

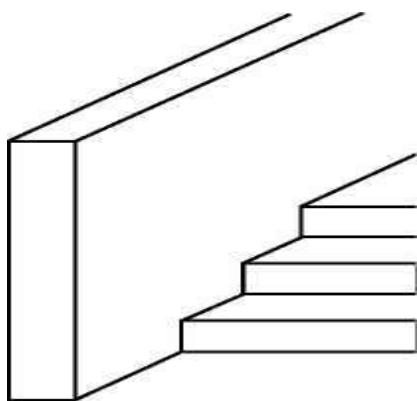

Суретте ғимаратқа оңтайлы кіру көрсетілген,оның екі жағында тұтқалармен жабдықталған ыңғайлы ені мен сатысы бар. Сіздің ойыңызша, бұл суретте құрылыс кезінде қадамдар мен пандустарды ауыстыруға болады ма?

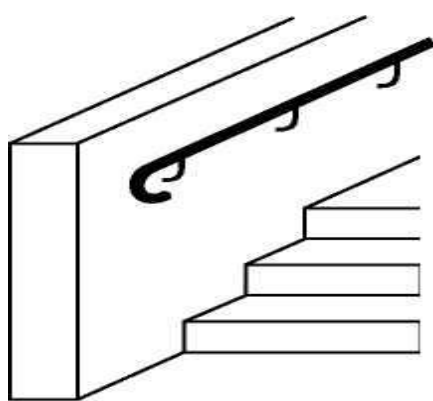
Неліктен?

Есік пандусқа қарама-қарсы бағытта ашылуы керек, өйткені олай болмаған жағдайда мүгедектер арбасына түсіп, баспалдақ алаңына кіріп, ашылатын есіктің соққысын алуы мүмкін жағдайлар туындауы мүмкін.

Пандустың басы мен соңы еден жабынының басқа конструкцияларынан түсі мен керегарлығы бойынша ерекшеленуі тиіс.

ЖОЛ БЕРІЛМЕЙДІ

ЖОЛ БЕРІЛЕДІ

СЫРТҚЫ БАСПАЛДАҚ

Марштың көлбеуі. Қадам геометриясы

4.3.2.28 Ашық баспалдақ сатысындағы баспалдақ маршының ені кемінде 1,35 м болуы тиіс.

Саңылау ені сыртқы баспалдақтар үшін 0,4 м емес, ішкі баспалдақтар үшін 0,3 м кем болмауы тиіс.

Баспалдақ биіктігі сыртқы баспалдақтар үшін 0,12 м емес, ішкі баспалдақтар үшін 0,15 м көп болмауы тиіс.

Бір марш шегіндегі барлық баспалдақ сатылары саңылау енінің көлемі мен сатыларды көтеру биіктігі жөнінде жоспардағы нысан бойынша бірдей болуы тиіс. Баспалдақтың көлденең еңісі 2 % аспауы тиіс.

4.3.2.29 Баспалдақтар қырында радиусы 0,05 м аспайтын бүгілме болуы тиіс. Қабырғаларға жанаспайтын баспалдақтардың бүйірлік шетінде биіктігі кемінде 0,02 м борттар болуы тиіс.

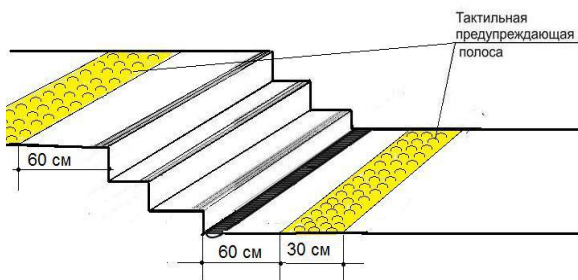
4.3.2.31 Ашық баспалдақ маршы үш баспалдақтан кем болмауы және 12 баспалдақтан аспауы тиіс. Пандустармен ауыстырылатын жалаң баспалдақтарды қолдануға жол берілмейді.

4.3.2.32 0,8 м - 0,9 м ашық баспалдақтар алдында ені 0,3 м бастап 0,5 м дейін тактильдік ескерту жолақтарын қарастыру керек.

Қадамдарды таңбалау

Баспалдақтың және көтергіштің бөлігі қарама-қарсы түспен белгіленген.

Қарама-қарсы белгі ашық сары немесе ақ болуы керек. Ашық түсті баспалдақта қара түсті қолдануға болады. Егер ол фотосуретте қара және ақ көрінсе, контраст бар деп саналады.

ЭЛЕКТР КӨТЕРГІШТЕР

Ғимараттардағы деңгейлердің айтарлықтай айырмашылықтарын жеңу үшін әртүрлі дизайндағы электр көтергіштерін қолдануға болады.

Көтергіштерді ғимараттардың ішінде де, сыртында да қолдануға болады. Қажет болса, ол шлагбауммен немесе есіктері бар шахтамен жабдықталуы мүмкін. Белгілердің айырмашылығы 1,8 м-ге дейін, әдетте, ашық платформалар қолданылады. Жабық кабиналары бар көтергіштер қарапайым лифттерге ұқсайды.

Көтергіш қозғалатын баспалдақтың минималды ені - 1500 мм. 900 мм ені бар көтергіш жұмыс істеп тұрған кезде, басқа адамдар үшін баспалдақтың 600 мм ені қалады.

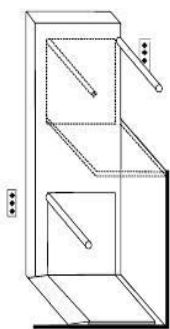

Рис. 12.1

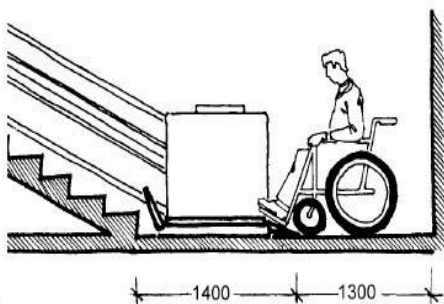

Рис. 12.2

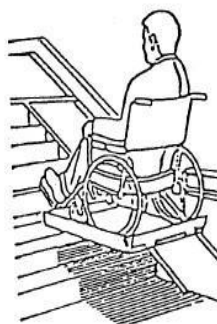

Рис. 12.3

МҮГЕДЕКТЕРГЕ ҚОЛЖЕТИМДІ ЛИФТ

Лифтілер кабиналардан және барлық қабаттардан дербес басқарылуы тиіс. Лифтіні шақыру және оның қозғалысын басқару түймелерін бедерлі сандары бар ірі етіп жасау және еденнен 1,2 м аспайтын биіктікте орналастыру қажет.

Жолаушылар лифтісі

Кабина:

Кабинадағы жарық туралы ақпарат

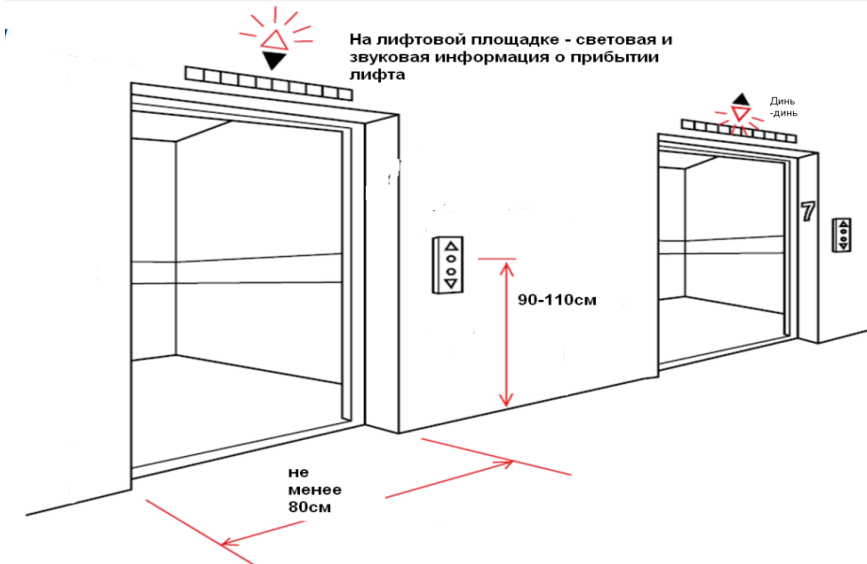
Кабинадағы дыбыстық ақпарат

Қол жетімділік белгісі

Лифтке қарама-қарсы қабат нөмірінің көрсеткіштері

Бұл шарт арбадағы мүгедектерге ғана емес, сондай-ақ кішкентай бойлы адамдарға да қажет және барлық шақыру түймелерінде, соның ішінде есік қоңырауларында орындалуы тиіс. Лифт басқару панелін 850-950 мм биіктікте көлденең орналастыру өте ыңғайлы. Лифт кабинасының едені мен лифт холл алаңы арасындағы деңгей айырмашылығының мәні 0,025 м-ден аспауы керек.

➤ Қол жетімді лифт кабинасының жанындағы лифт алаңында және қозғалыс бағытын көрсете

отырып, лифтке жақындау жолдарында орналастырылады.

Егер барлық лифттер мүгедектер үшін қол жетімді болса, онда белгі орнатудың қажеті жоқ.

4.3.4.1 Үй-жайлары ғимаратқа негізгі кіру (бірінші қабат) қабатынан жоғары немесе төмен орналасқан барлық ғимараттарда лифтілер көзделуі тиіс.

Көп қабатты ғимараттарда кабинаның тереңдігі 2,1 м аз емес кем дегенде бір лифт қарастыру ұсынылады.

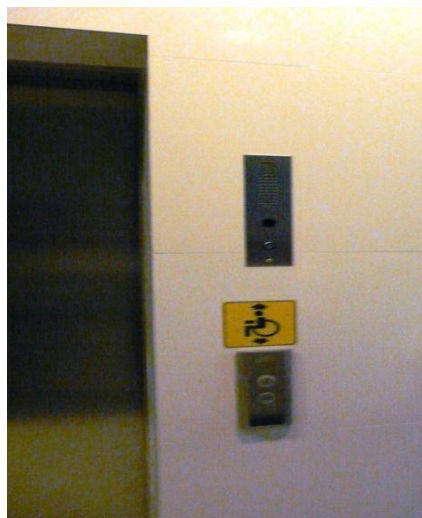
Кресло-арбадағы халықтың қимылы шектеулі топтарының пайдалануына арналған лифті кабиналарының параметрінің ішкі көлемі кемінде 1,3 м × 2,1 м болуы тиіс

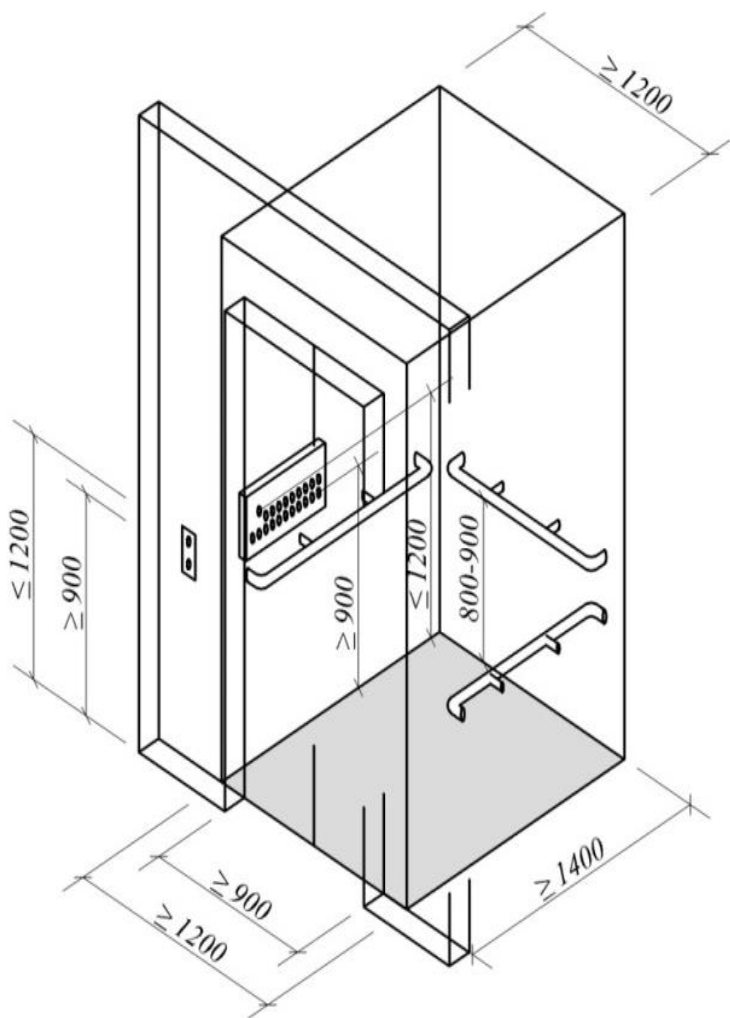
4.3.4.2 Қоғамдық және өндірістік ғимараттардың жаңа құрылысы үшін есік ойығының ені кемінде 0,9 м лифтілерді қолдану ұсынылады. Қалған жағдайларда есік ойығының көлемі қолданыстағы нормативтік құжаттар бойынша жобалау тапсырмасымен орнатылады.

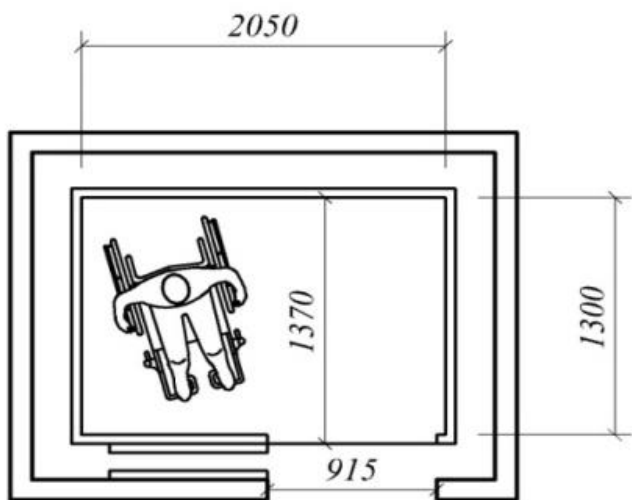
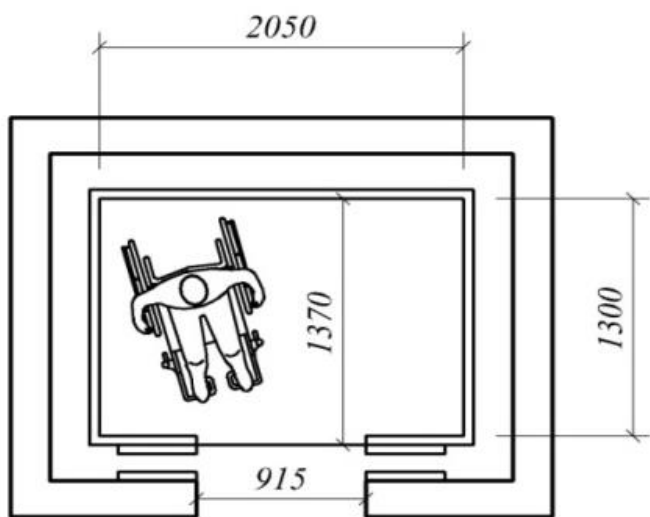
4.3.4.3 Лифтіні шақыру тетігінің алдындағы ең аз бос кеңістік көлемі кемінде 0,9 м × 1,2 м болуы тиіс. Шақыру тетігі еден деңгейінен 0,9 м бастап 1,2 м дейінгі биіктікте орнатылады.

4.3.4.4 Көру қабілеті шектеулі адамдар үшін аялдамалар мен қозғалыс кезінде бір уақытта қабаттың тиісті нөмірін дауыстық сүйемелдеу арқылы визуалды және дауыстық сүйемелдеу болуы керек. Лифт түймелерінде Брайль қарпімен қабат нөмірі белгіленуі тиіс.

4.3.4.5 Халықтың қимылы шектеулі топтары үшін қолжетімді лифтілерде еден деңгейінен 0,8 м бастап 0,9 м дейінгі биіктікте үш жақтан тұтқа орнатуды қарастыру қажет. Тұтқа арасындағы саңылау 150 мм аспауы тиіс.

ҚҰЛАМАЛАР ЖӘНЕ ТӨМЕНГІ ЖИЕКТІ ТАСТАР

Қала бойынша жүріп-тұру кезінде арбадағы мүгедектер үшін негізгі кедергі жиек тастар болып табылады. Олар жол төсемінен тротуарға және қиылыстардан еркін өтуге мүмкіндік бермейді.

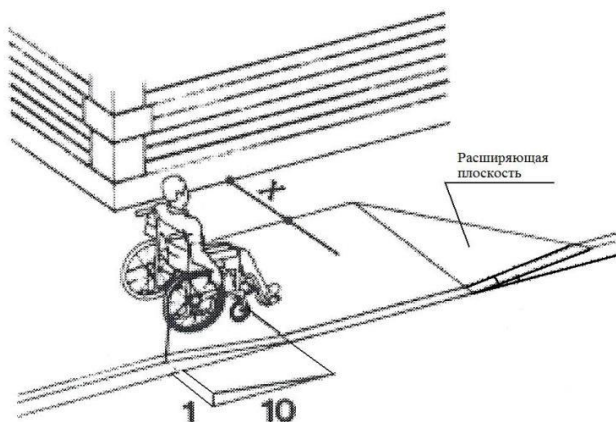
Бұл кедергілерді жеңу үшін кіреберістер немесе жиек тастар төменделітіп салынады.

Құламалар – бұл «шағын пандустар». Жаяу жолдардан шығатын жолдар пандус сияқты 1:10 аспайтын еңіс болуы тиіс.

Ені – 90 см-ден кем емес.

Жаяу жүргіншілер жолдарының көшелердің жүру бөлігімен және жолдармен қиылысатын жерлерінде тротуардың борттық тастарының биіктігі кемінде 2,5 см және 4 см-ден аспауы тиіс.

Бір жақты қозғалыс кезінде ені кемінде 1,2 м және екі жақты қозғалыс кезінде кемінде 1,8 м.

4.3.1.17 Жаяу жүргіншілер қозғалыс жолымен шектесетін пайдалануға берілген газон және көгалдандырылған алаңқай бойындағы жиектас, бүйір тастар биіктігінің өзгерісі 0,025 м аспауы қажет.

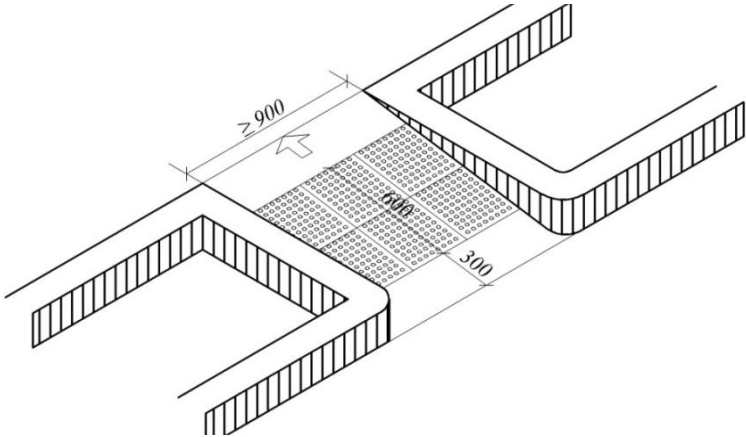
4.3.1.18 Аумақтағы жаяу жүргіншілер жолдарының шетіндегі жиектеменің биіктігін кемінде 0,05 м етіп қабылдау ұсынылады.

4.3.1.19 Жаяу жүргіншілер жолдарындағы жиектеме пандустары толықтай жаяу жүргіншілерге арналған аймақтар шегінде орналастырылуы тиіс және өтетін жолдан шығып

тұрмауы тиіс. Өтетін бөлікке кіретін жерлердегі биіктіктің айырмасы 0,015 м аспауы тиіс.

4.3.1.20 Жиектас пандусы ені кемінде 1,5 м болатындай, құрамы және ескерту жолақтарының түсі қарама-қайшы, енін кемінде 0,6 м етіп жобалау ұсынылады.

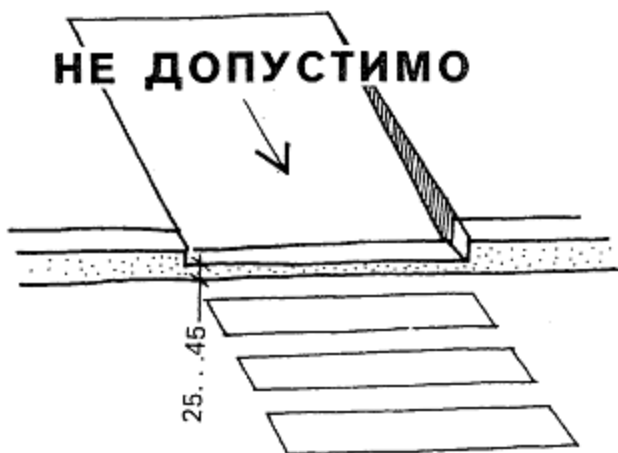

Төмендетілген жиектас жол бөлігімен материал мен түске қарама-қайшы болуы керек.

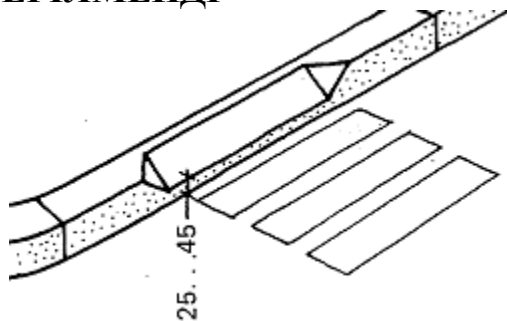
Қарама-қарсы бояу көру кемістігі бар мүгедектерге бағдарлануға көмектеседі және сонымен бір мезгілде тірек-қимыл аппаратының мүгедектеріне (балдақпен, мүгедектер арбасында қозғалатындарға) тротуарға түсу-кіру мүмкіндігін көрсетеді.

Әлемдік тәжірибеде, әдетте, адамдардың қозғалыс жолдарындағы барлық кедергілерді болдырмау үшін шекара 2,5 - 4 см-ге дейін емес, нөлге дейін төмендетілетінін айта кету керек.

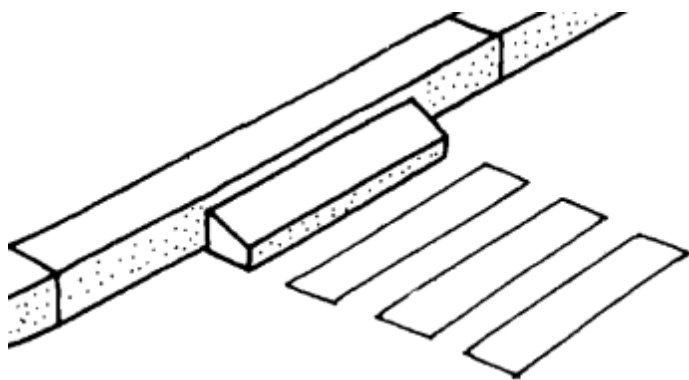
Кейбір мүгедектер, әсіресе электр арбасындағы мүгедектер 2-3 см-де де жиектасты жеңе алмайды. 5 см-дегі жиектасты көпшілік жеңе алмайды. Сондықтан, төменгі жиектерді кем дегенде 2,5 см биіктіктегі стандарттардың төменгі жиегіне орнатуды ұсынамыз.

ЖОЛ БЕРІЛМЕЙДІ

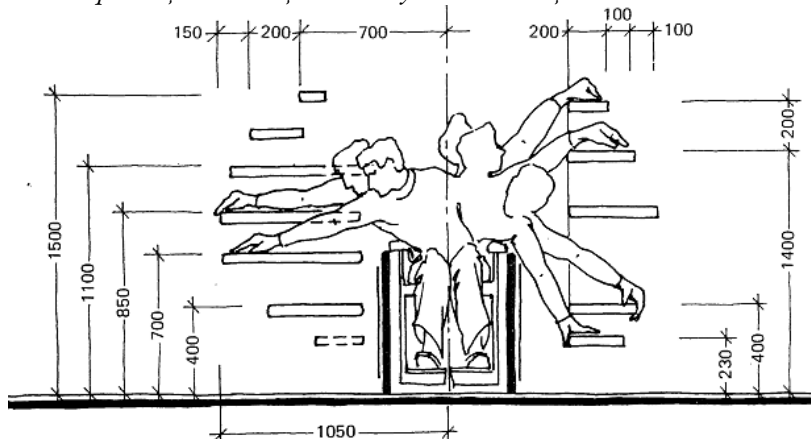
ЖОЛ БЕРІЛМЕЙДІ

ИНТЕРЬЕР И ТЕХНОЛОГИЯЛЫҚ ЖАБДЫҚТАР

Интерьерлерді жобалау, технологиялық және басқа жабдықтарды, аспаптар мен құрылғыларды таңдау және орналастыру кезінде дүңгіршектердің, сөрелердің, гардеробтардағы, буфеттердегі, тіркеулердегі тіреулердің, кассалық кабиналардың терезелерінің және т.б. жұмыс беттері еден деңгейінен немесе жолдың жаяу жүретін бөлігінен 0,6 м-ден төмен емес және 0,8 м-ден жоғары болмауы тиіс екендігіне сүйену керек.

Бұл оңтайлы қол жету немесе қол жетімділік аймағы.

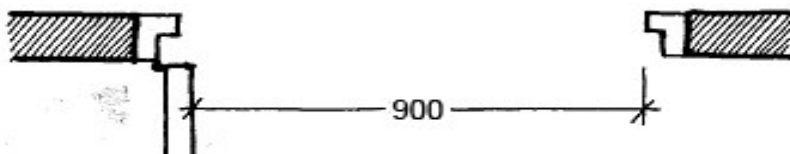
Суретте арбадағы мүгедек үшін қол жетімді аймақтар көрсетілген.

Қауқары аз келушілер пайдаланатын үстелдердің жанында, қабырға аппараттары мен құрылғылардың жанында кемінде 0,9x1,5 м жоспардағы бос кеңістік қарастырылуы керек. Басқаша айтқанда, әрқашан еркін кіру аймағын (телефонға, пандусқа, есікке, фитингке және т.б.) қамтамасыз ету қажет.

Үстелдердің жұмыс беттерін мүгедектер үшін қол жетімді 0,8 м биіктікте орналастыру керек. Жұмыс үстелдерінің астында арбадағы адамның аяқтарын ыңғайлы орналастыру үшін жеткілікті (кем дегенде 0,6 м) орын болуы керек.

4.3.2.4 Мүгедектер үшін қолжетімді кіреберіс есіктердің ені кемінде 0,9 м болуы тиіс ((егер есік жарыққа ашылатын болса 90° ашылғанда (1-сурет), литфттегідей жылжымалы есік болса (2-сурет) ені 90 см болуы керек).

1-сурет

2-сурет

4.3.2.8 Сондай-ақ есіктерді автоматты жабуды кемінде 5 секунд ұзақтыққа кешіктіруді қамтамасыз ететін есіктерді қолдану керек.

4.3.2.9 Кіреберісте бақылау болған кезде кресло-арбадағы қимылы шектеулі адамдарды өткізуге бейімделген жарық ені кемінде 1,2 м бақылау-өткізу құрылғысы мен турникетті қолдану керек.

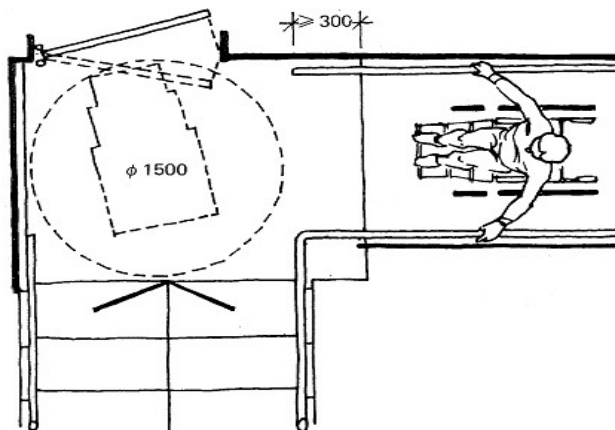
4.3.2.10 Тамбурларға, баспалдақ торларына және эвакуациялық шығаберістерге айна қабырғаларды (үстіңгі беттерді), ал есіктерге – айна шыныны қолдануға жол берілмейді.

4.3.2.11 Кіреберістегі және ғимараттағы ашық есіктерді, сондай-ақ қоршауларды соққыға төзімді материалдардан орындау керек. Есіктердегі түссіз төсемдерді жаяу жүргіншілер жолының бетінен 1,5 м жоғары және 1,2 м төмен емес және биіктігі 0,1 м және ені кемінде 0,2 м деңгейде түсі ашық, бірден көзге түсетіндей қарастыру керек.

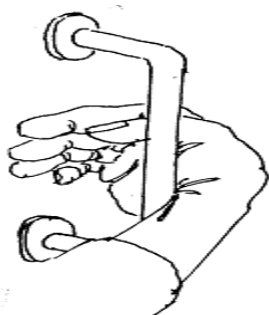
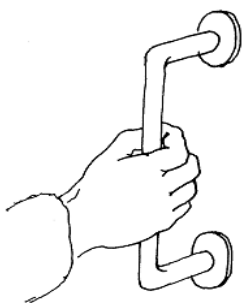
4.3.2.12 Аспалы немесе айналмалы есіктерді дәйекті орналастырған кезде, олардың арасында ені кемінде 1,4 м бос кеңістік пен есік арасындағы кеңістікте ішке қарай ашылатын есік енін қамтамасыз ету қажет.

4.3.2.13 «Өзіңнен» бағытына ашқан кезде есік алдындағы кресло-арбаны оңтайландыру үшін кеңістің тереңдігі кемінде 1,2 м,

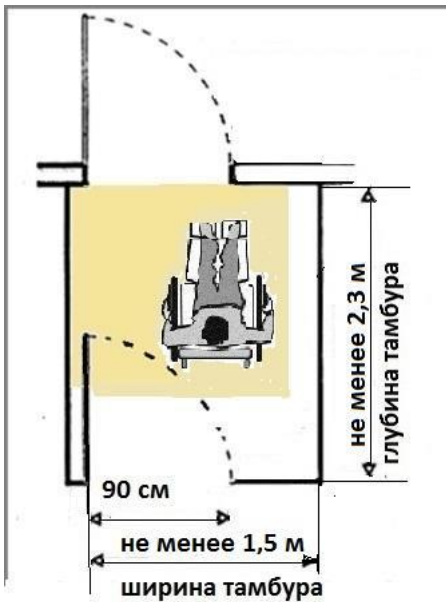
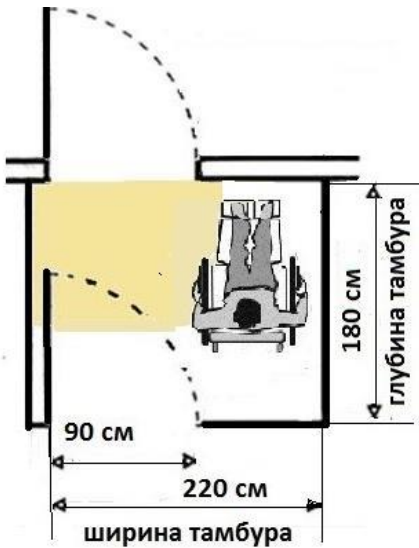
ал «өзіне» бағытына ашқан кезде – ені кемінде 1,5 м кезде кемінде 1,5 м болуы тиіс.

Үлкен күшпен ашылатын есіктер мүгедектер мен арбадағы мүгедектер үшін үлкен проблема болып табылады, және мұндай есіктер дүкендерде де, 50-70-ші жылдардағы үйлерде де жиі кездеседі. Оларға мұндай есіктерді көмексіз ашу мүмкін емес немесе қауіпті. Сонымен қатар, есіктердің тұтқалары қолмен жабуға ыңғайлы бетке ие болуы керек және қолды немесе білек қимылымен есікті оңай ашуға мүмкіндік береді.

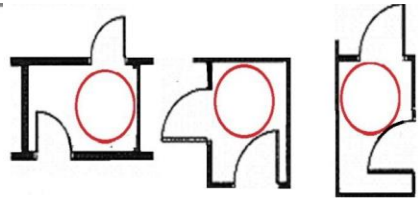
ТАМБУР ӨЛШЕМДЕРІ

4.3.2.15 Тамбур тереңдігі кемінде 1,8 м бастап 1,5 м дейін (реконструкциялау кезінде) болған кезде оның ені кемінде 2 м болуы тиіс.

4.3.2.16 Есіктер бірден қозғалған және бір жақты ашылған кезде тамбурлар мен тамбур-шлюздардың тереңдігі ені кемінде 1,5 м болған кезде кемінде 2,3 м болуы тиіс.

Тамбурлар немесе кіреберіс алаңдар еденіне орнатылатын дренаждық және су жинау торлары еден жабынының беті деңгейінде орнатылуы тиіс. Олардың ұяшықтары

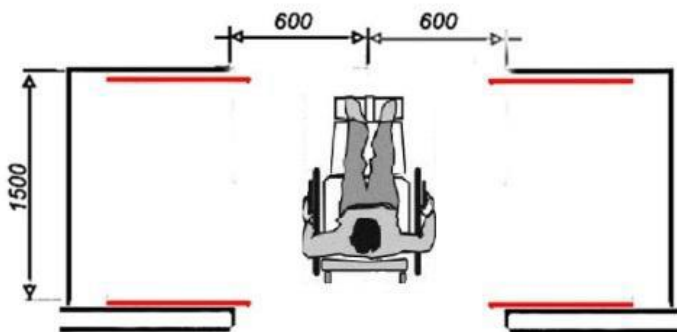

саңылауының ені 0,013 м, ал ұзындығы 0,015 м аспауы тиіс. Ромб тәрізді немесе шаршылық ұяшықтар бар торларды қолданған дұрыс. Дөңгелек ұяшықтар диаметрі 0,018 м аспауы тиіс.

ЖЫЛЖЫМАЛЫ ЕСІГІ БАР ТАМБУРЛАР

Автоматты жылжымалы есіктері бар тамбурлардың өлшемдері кішірек болуы мүмкін, өйткені кресло-арбада маневр жасау үшін орын қажет емес.

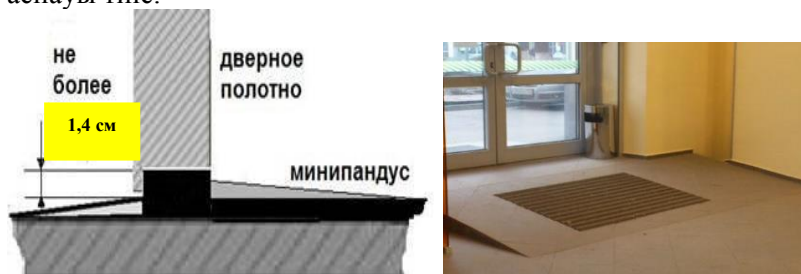
4.3.2.7 Эвакуация жолдарына оларда мыналардың болуы шартымен жылжымалы есіктерді қолдануға жол беріледі:

- «байбаламға қарсы» функциясы болса;
- жылжымалы есіктермен қатар, эвакуациялық екі жаққа ашылатын есіктер болса;
- автоматты істен шыққан кезде есіктегі кнопкадан бастап немесе механикалық әдіспен өрт постысы (күзет постысы) арқылы қашықтан ашылады және бекітіледі.

Қосарлы жарма есіктер кезінде бір жұмыс жармасында бір еденді есіктер үшін талап етілетін ені болуы тиіс.

ТАБАЛДЫРЫҚТЫҢ БИІКТІГІ

4.3.2.5 Ғимараттың сыртқы кіріс есіктің табалдырықтың әрбір деңгейінің биіктігі 0,014 м аспауы тиіс, қалған жағдайларда, өндірістік қажеттілік жағдайларын қоспағанда, есіктердің табалдырықтары мен еден биіктіктерінің айырмалары болмауы тиіс, бірақ бұл ретте биіктігі немесе биіктіктердің айырмасы 0,014 м-ден аспауы тиіс.

Табалдырықтың тік бөлігі өлшенеді. Биік табалдырықтар мүгедектер арбалары үшін өте қиын.

4.3.3.6 Келушілердің есептік саны 50 және одан көп адам кезінде немесе келушілердің ғимаратта болуының есептік ұзақтығы 60 мин және одан жоғары кезде кез-келген қоғамдық ғимараттарда әр қабатта әмбебап кабинасы бар санитарлық торап қарастырылуы керек.

4.3.3.8 Көру кемшілігі бар және кресло-арбаны пайдаланатын мүгедек адамдарға арналған санитарлық тораптар жұмыс орнынан 60 м аспайтын жерде орналастырылуы тиіс.

4.3.3.12 Жалпы пайдаланатын санитарлық тораптардың әмбебап кабинасының жоспардағы көлемінің ені – кемінде 1,65 м, тереңдігі – кемінде 2 м болуы тиіс. Унитазбен қатар кабинаға кресло-арбаны орналастыратын кеңістік, сондай-ақ киім, балдақ және басқа да заттар үшін ілмек қарастыру керек.

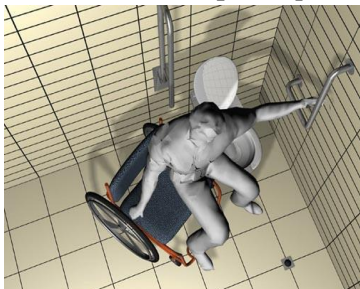

4.3.3.15 Қоғамдық және өндірістік ғимараттардың санитарлық-тұрмыстық жайларында мүгедектер, оның ішінде кресло-арбадағы мүгедектер пайдаланатын аймақтың геометриялық параметрін кемінде былай қабылдау керек:

- душ кабиналары:
- жабық 1,8 м × 2 м;
- ашық және саңылау өткелі бар, жартылай душ 1,2 м × 0,9 м;
- әйелдердің жеке гигиенасы кабинасы 1,8 м × 2,6 м;
- дәретхана кабинасы 1,65 × 2 м;
- гардеробтағы орындықтар 0,6 м × 0,8 м;
- көше киімі үшін гардеробтағы шкафтар 0,4 м × 0,5 м.

4.3.3.16 Жеке дәретханалар және душ кабиналарының есіктері төмендегідей болуы керек:

- есік толық ашылған кезде ені кемінде 1,2 м;
- сыртқа ашылатын немесе сырғымалы есіктер пайдаланылуы;
- тік, көлденең тұтқалар болуы тиіс.

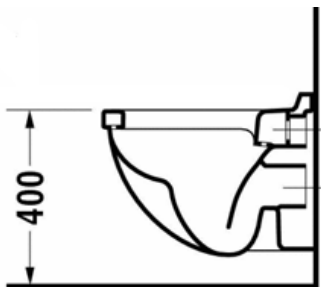
Дәретхананың жанында немесе есіктің жанында шамамен 1 метр биіктікте қоңырау шалу түймесі болуы керек.

Бұл қоңырау адам шұғыл көмекке мұқтаж болған төтенше жағдайларда қажет (мүгедектің арбадан кездейсоқ құлауы, арбаның унитаздан қол жетімсіз қашықтыққа қайтуы, балдақтың құлауы және т.б.).

Мүгедектерге ыңғайлы болу үшін раковинаны тікелей кабинаға орнатқан жөн. Ол кресло - арбаны орналастыру үшін қажетті бос кеңістікті қысқартпайтындай етіп орналасуы тиіс. Сондай-ақ, дәретханада отырғанда раковинаны пайдалану мүмкіндігін қарастырған жөн. Әдетте раковина дәретхананың бүйіріндегі қабырғада орналасады. Егер бұл қарапайым болмаса, бірақ арнайы бұрыштық раковина болса, оны сәл әрі қарай – бұрышта орнатуға болады. Дәретхана мен раковинаны қабырға тұтқасын өзара байланыстыру - өте ыңғайлы нұсқа болып табылады.

Қол жуғыштың ұсынылатын биіктігі 0,8 м-ден аспайды, оның астына арба кіре алатындай төменгі ойығы 0,6 м-ден кем болмайды. Айна мен қолды кептіруге арналған электр құрылғысының төменгі шеті, сүлгі мен дәретхана қағазы бірдей биіктікте орналасады.

Унитаздарды еденнен орындықтың жоғарғы жағына дейінгі биіктікте 450 мм-ден төмен емес және 600 мм-ден жоғары емес орналастыру керек.

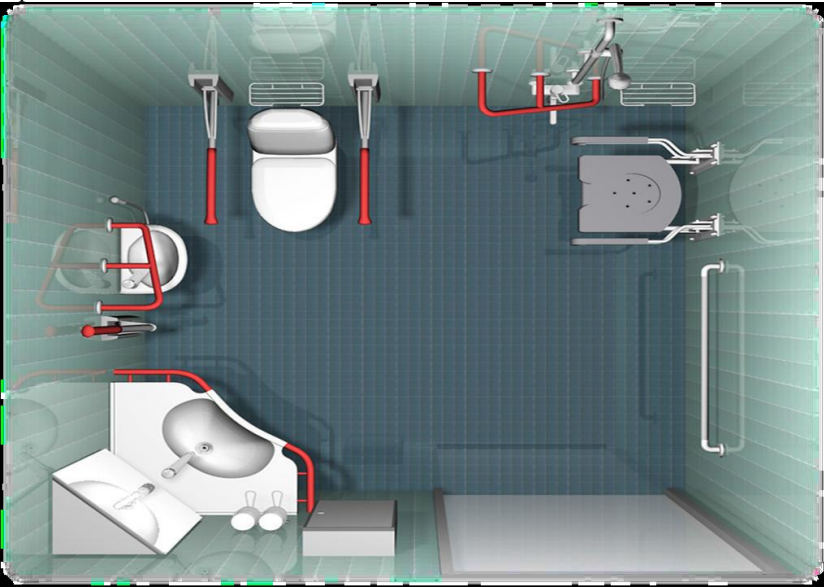
Кабинада тұтқаларды орнату көзделуі тиіс. Тұтқалардың диаметрі 3-тен 5 см-ге дейін (ең ыңғайлы – 4 см).

Тұтқалар мен қабырға арасындағы қашықтық жарықта кемінде 4 см, еденнен биіктігі 1 м.

Дәретхана кабинасында еденнен 1,3 м жоғары емес биіктікте киімге, балдақтарға және басқа да керек-жарақтарға арналған ілгектер көзделуі тиіс, мүгедектерге арналған себезгі кабиналарын стационарлық немесе қайырмалы орындықпен жабдықтау қажет.

Суретте душ пен дәретхана бөлмесінің амбебап дизайны көрсетілген.

ДУШ БӨЛІМЕСІ

Душта, ең алдымен, әдеттегідей, кішкене ванналарда кездесетін кедергілер жасамау керек. Су еденге жиналмас үшін оның ағынын реттеу өте маңызды.

Тірек-қимыл аппараты бұзылған мүгедектер үшін (бірақ бұл бәріне де ыңғайлы болады) су өткізбейтін материалдан жасалған қабырғаға отыратын орындықтарды орнату қажет. Бұл орындықтарды оларда отырған адам араластырығышқа оңай жете алатындай етіп орнату керек. Сондай-ақ, душтың суару құралын отыратын адамға қол жетімді биіктікте бекіту мүмкіндігі қамтамасыз етілуі керек. Тірек-қимыл аппараты бұзылған мүгедектерді пайдалану үшін ваннада көтергіштер пайдаланылуы мүмкін. Бұл жағдайда көтергіштер электрлік және қолмен жасалатын болуы мүмкін.

Дәретханалардағы писсуарлардың бірін еденнен 0,4 м аспайтын биіктікте орналастыру және оны екі жағынан тік тіреуіш тұтқалармен жабдықтау қажет.

4.3.1.5 Мүгедектердің жеке автокөліктеріне арналған орындарды мүмкіндігінше шектеулі адамдар үшін қолжетімді кіреберіске жақын, алайда 50 м алыс емес, ал тұрғын-үй ғимараттары кезінде – 100 м алыс емес жерге орналастыру.

4.3.1.6 Халықтың қимылы шектеулі топтары үшін автотұрақ орындарының саны мынадай есеппен анықталады: алғашқы 100 орынға 4 орыннан (яғни 1:25), келесі 100 орынға 2 орыннан (1:50) келеді. Егер автотұрақ орындары 25 орыннан кем болса, халықтың қимылы шектеулі топтарының пайдалануы үшін 1 орын «Мүгедек» белгісімен жобаланады.

Халықтың қимылы шектеулі топтары үшін қолжетімді автотұрақ орындарының ені кемінде 3,66 м, ұзындығы кемінде 5,38 м жобаланады.

4.3.1.7 Көпқабатты және жерасты автотұрақтарында деңгейлердің кемінде біреуінде халықтың қимылы шектеулі топтарына арналған автотұрақ орындары «Мүгедек» белгісімен болуы қажет.

5.15
Место
стоянки

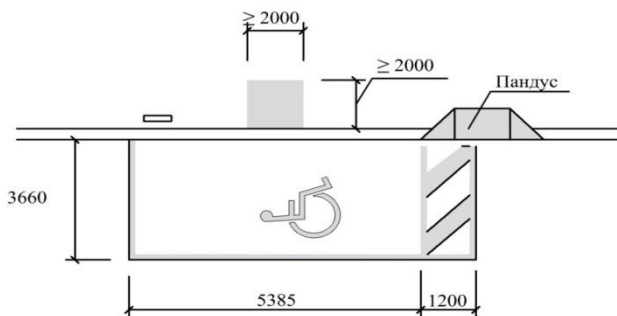
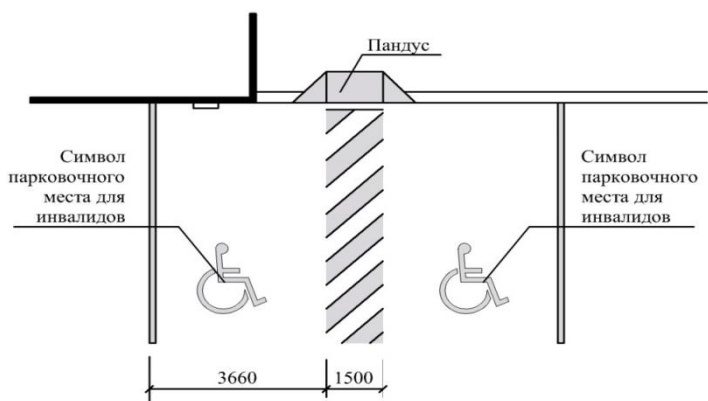
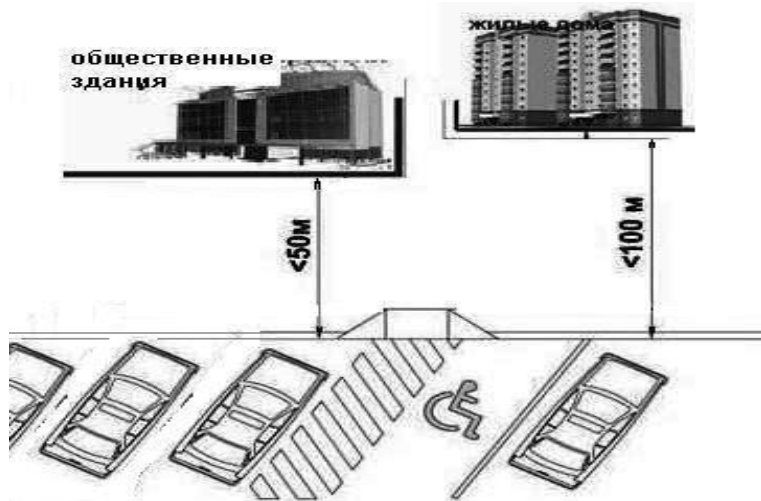

7.17
Инвалиды

4.3.1.8 Автотұрақ белгілерінде көлік құралының ашық есігінен бастап базаға, тіреулерге, порттарға, қалқандарға, жақтауларға дейінгі арақашықтық кемінде 0,7 м болуы тиіс екендігі ескерілуі тиіс.

4.3.1.9 Барлық «Мүгедек» белгісі бар қолжетімді автотұрақ орындары халықаралық қолжетімділік белгілерімен белгіленуі тиіс.

Қолжетімді автотұрақ орындарының жаяу жүргіншілер жолы 1,2 м болуы тиіс. Егер екі автотұрақ орындары шектесетін болса, жаяу жүргіншілер жолы біреу болуы мүмкін, онда оны шарт ойынша 1,5 м кеңейту қажет.

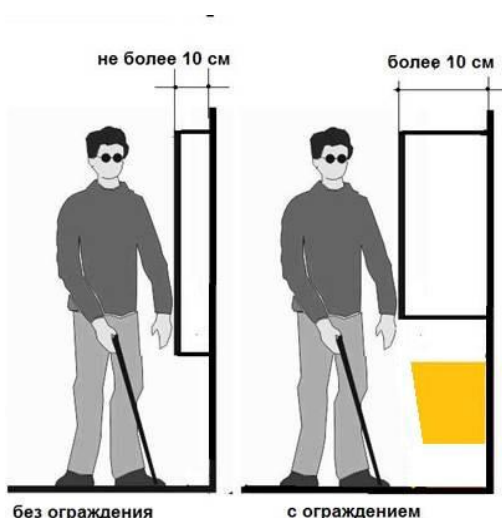

ЗАҒИПТАР МЕН НАШАР КӨРЕТІНДЕР ҮШІН ОБЪЕКТИЛЕРДІҢ ҚОЛЖЕТІМДІЛІГІ

Зағиптардың негізгі проблемасы – қоршаған ортаны толық емес қабылдау. Әлеуметтік инфрақұрылым объектілері бойынша өз бетінше қозғалу, қоғамдық көлікті қазіргі жағдайда пайдалану үшін қоршаған орта туралы түсінік болуы керек. Көзі көрмейтін адамға кеңістікте шарлау өте қиын, сондықтан оған басқа ақпарат көзі, дыбыстық немесе тактильді болуы керек.

Зағип жандардың орналасқан жері туралы ақпаратқа ие бола отырып, жердегі тактильді көрсеткіштер, дыбыстық шамдары бар бағдаршамдар, Брайль тақтайшалары арқылы көру қабілеті бұзылған адам кеңістікте оңай жүре алады. Зағип және нашар көретін азаматтар үшін «кедергісіз орта» – бұл әлеуметтік-ортаға бейімделудің арнайы құралдары ғана емес, халықтың барлық санаттарына қажетті белгілі құрылғылар (бордюрлер, тротуарлар, баспалдақтар, тұтқалар).

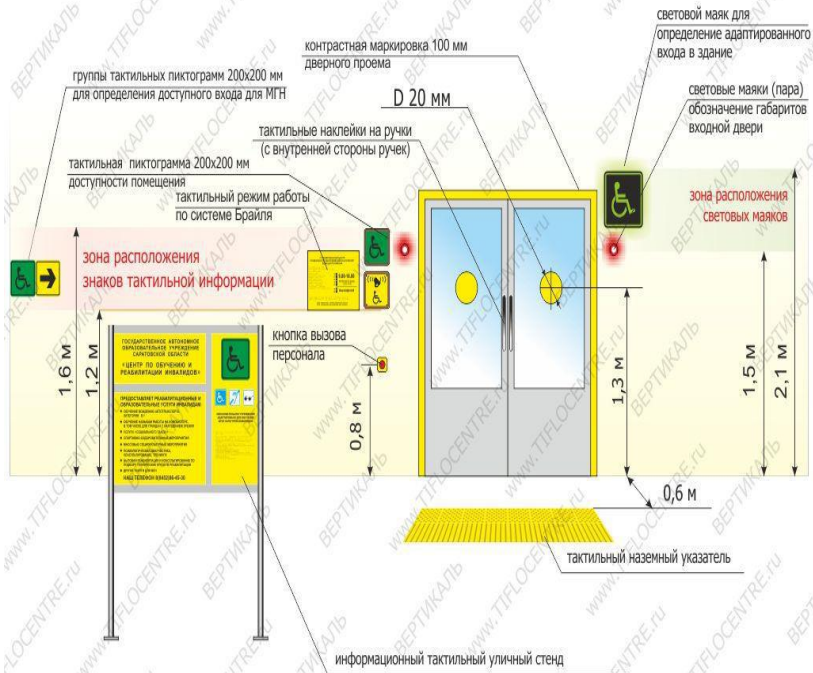
ЗАҒИПТАРҒА КЕДЕРГІЛЕР

Тексеру кезінде қозғалыс жолдарындағы шығыңқы жерлер 10 см-ден астам және төменнен қоршаусыз тіркеледі.

Қозғалыс кезінде таяқ зағип жандарға 70 см-ден төмен орналасқан кедергілерді тануға мүмкіндік береді. Еденнен 70 см-ден жоғары қашықтықта орналасқан кедергілер оның қол жеткізу аймағынан түседі. Бас деңгейінде орналасқан шығыңқы элементтерге де қатысты, мысалы, олардың астындағы бос орын бар баспалдақтар, жарақат алу қаупі жоғары.

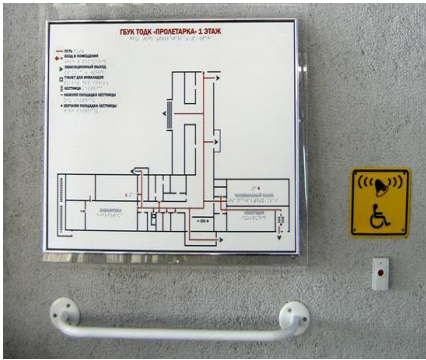
Гілініп тұрған элементтерді қоршау

ТАКТИЛЬДІ АҚПАРАТ ҚҰРАЛДАРЫ

Тактильді ақпарат құралдары дегеніміз не? Мұның бәрі зағиптарды белгілі бір объектінің орналасқан жері, мақсаты туралы хабардар ететін, қауіптер туралы ескертетін және зағиптарды дұрыс бағытқа бағыттайтын беттер. Жоғарыда айтылғандай, тактильді ақпарат құралдарына Брайль жолдары, тактильді белгілері бар тұтқалар, кабинеттердің есіктерінің жанында, үйлердің бұрышында, аялдамаларда, әлеуметтік маңызы бар мекемелердің жанында, байланыс құралдарында, мысалы, таксофондарда, жол қиылыстарында, тұтқаларда Брайль шрифтімен жазылған ақпарат белгілері жатады. Тактильді ақпарат құралдары ғимараттардың сызбалары түрінде, Брайль тақталары түрінде, яғни ғимарат кіреберістерінде орналасқан, ғимарат ішіндегі заттар туралы ақпарат бар, жалпақ басылған шрифт, Брайль шрифті және дыбыстық сигналдың комбинацияларынан тұратын тақталар түрінде жасалуы мүмкін.

Тактильді ақпаратты орналастырудың оңтайлы биіктігі - 0,6-1,1 м, ал қозғалыс аймағындағы биіктігі – 1,2-1,6 м.

Тактильді ақпарат беретін беттер қол үшін қауіпсіз болуы тиіс, ал еден жазықтығында орналасқан тактильді беттер мүгедектердің жүріп-тұруына арналған көмекші құрал болуы тиіс. Бұл беттер басқа адамдардың қозғалыс

жағдайларын қиындатпауы керек.

Бөлме туралы ақпараты бар стенд түрінде жасалған қарапайым Брайль тақталары бар, мұндай тақталар әлеуметтік маңызы бар ғимараттардың кіреберістерінің алдында олардың атауымен тұруы керек.

Брайль тақталарының алуан түріне зағип жандарға объектілер мен Үй-жайлар туралы ақпаратты оқуға мүмкіндік беретін Бұдырлары бар ғимараттардың тактильді схемалары жатады.

МУЛЬТИ-СЕНСОРЛЫҚ МОНИТОРЛАР, МНЕМОСХЕМАЛАР, ПИКТОГРАММАЛАР, БРАЙЛЬ ҚАРПІ БАР АҚПАРАТТЫҚ ТАҚТАЙШАЛАР

ПИКТОГРАММАЛАР МЕН ТАҚТАЛАРДЫҢ ҮШ ТҮРІ:

1. Жарық жинақтайтын (флуоресцентті) пиктограммалар
2. Брайль қарпі бар тактильді тақтайшалар
3. Ақпараттық

МНЕМОСХЕМАЛАРДЫҢ ҮШ ТҮРІ:

1. Брайль, ҮЛКЕЙТІЛГЕН қарпі
2. Брайль, ҮЛКЕЙТІЛГЕН қарпі, дыбыстық сүйемелдеу
3. Брайль, ҮЛКЕЙТІЛГЕН ҚАРІП, дыбыс, сенсорлық басқару

Мүгедектер объектілердің қолжетімділігі туралы ақпарат алатын ақпаратты бейнелеудің белгілік құралдары (ескерту белгілері, пиктограммалар, табличкалар мен жапсырмалар) түрлі түсті және шығыңқы әріптермен немесе Брайль қарпімен тактильді етіп жасалады.

Мүгедектерге арналған арнайы техникамен жарақтандырылған барлық объектілер халықаралық қолжетімділік белгілерімен жарақтандырылуы тиіс.

ЕСТУ БОЙЫНША МҮГЕДЕКТЕР ҮШІН ОБЪЕКТІЛЕРДІҢ ҚОЛЖЕТІМДІЛІГІ

Жеке, тасымалданатын және стационарлық құрылғылар - есту қабілеті шектеулі, есту аппараттарын немесе «Т» режимі бар кохлеарлық импланттарды қолданатын адамдарға арналған. Индукциялық цикл принципі.

Индукциялық жүйелер - есту қабілеті шектеулі, есту аппараттарын қолданатын адамдар үшін техникалық оңалту құралдары. Бұл жүйелер қоғамның үлкен және үнемі өсіп келе жатқан бөлігіне қажет, өйткені есту қабілетінің бұзылуы жеті адамның біреуіне ие және бұл сан халықтың жасына қарай өсуде, сондай-ақ қатты музыканы тыңдау үшін құлаққаптардың жаппай қолданылуына байланысты.

Адамдардың осы үлкен тобына сапалы қызмет көрсету кез-келген қызмет провайдері немесе қоғамдық ұйым үшін бірінші кезектегі міндет болып табылады.

Қазіргі уақытта есту аппараттарының 90% - ында «М» және «Т» деп белгіленген қосқыш бар. «Қалыпты» тыңдау үшін М (микрофон) позициясы, дыбыс есту аппаратына салынған микрофон арқылы, есту аппаратына салынған индукциялық катушкамен дыбыс шығару үшін Т (катушка) позициясы. Кірістірілген катушка есту аппаратын қолданушыға телефон қабылдағышындағы катушканың диафрагмасы шығаратын индукциялық өріс арқылы дыбысты қабылдау арқылы телефонмен сөйлесуге мүмкіндік береді. Индукциялық жүйе күшейткіш пен ілмектен тұрады. Күшейткішті теледидар, радио, микрофон, компьютер және басқалар сияқты дыбыс көздеріне қосуға болады. Сигнал күшейтіліп, кабельге айнымалы ток түрінде беріледі. Циклдің өзі белгілі бір жолмен орналастырылған оқшауланған сымнан тұрады. Күшейткіштен айнымалы ток цикл арқылы өткен кезде, индукциялық өріс жабу аймағында жасалады. Егер есту аппаратын қолданушы оны Т күйіне ауыстырса, есту аппаратындағы катушка индукциялық өрістің тербелістерін қабылдайды және оларды қайтадан айнымалы токқа айналдырады. Айнымалы ток, өз кезегінде, есту аппаратымен күшейтіліп, дыбысқа айналады. Цикл аймағындағы индукциялық өріс есту аппараты бар адамға қамту аймағында еркін қозғалуға және бұрмалаусыз дыбыс шығаруға мүмкіндік береді.

Ақпараттық терминал бұл әртүрлі ақпараттық ресурстарға қол жетімділікті қамтамасыз етуге арналған сенсорлық экраны бар көп функциялы құрылғы, ол Интернетке, анықтамалық материалдарға, мәліметтер базасына, брондау жүйелеріне және т. б. қол жеткізуге мүмкіндік береді.

Өте ыңғайлы навигация жүйесінің арқасында ақпараттық терминал кең базада кез-келген ақпаратты оңай және тез табуға, кез-келген тақырыпта пайдалы және қызықты ақпаратты, сондай-ақ жарнаманы орналастыруға мүмкіндік береді.

ҚОРЫТЫНДЫ

Объектілерге бару аяқталғаннан кейін түгендеу нәтижелері ғимараттарды бағалау парағында көрсетіледі.

Объектілердің ағымдағы жай-күйіне байланысты мониторингтік топтардың мүшелері шешім қабылдайды: ұсынымдар беріледі, уәкілетті мемлекеттік органдарға хаттар жіберіледі, өрескел бұзушылықтар болған кезде мүгедек адамдардың атынан ресми тексеру жүргізуді ұйымдастыру үшін бақылау жөніндегі уәкілетті органға шағым беріледі.